Post 3,16: Božje riječi Evi nakon prijestupa

Hans-Jörg Ronsdorf · svibanj 2021. · revidirano u listopadu 2026.

Reci „3. poglavlje, 16. redak“ u Bibliji imaju posebnu težinu. Ne samo Iv 3,16, nego i ovaj iz Prve knjige Mojsijeve. Postoje i drugi upečatljivi reci 3,16, što je dakako slučajno, jer su poglavlja tek u 13. stoljeću, a reci tek u 16. stoljeću naknadno podijeljeni i numerirani.

Zanima nas što ***znače i što ne znače*** riječi upućene Evi nakon što je pojela zabranjeni plod i dala ga i Adamu. Je li to važno, vidjet će se na kraju mojega teksta. Evo nekoliko prijevoda toga retka:

> *Ženi reče: Uvelike ću umnožiti trud tvoje trudnoće, u bolovima ćeš rađati djecu; i za tvojim će mužem biti tvoja žudnja, a on će vladati nad tobom. (Elberfelder CSV, njemački prijevod Biblije)*
>
> *A ženi reče: Zadat ću ti mnogo truda kad zatrudniš; u mukama ćeš rađati djecu. I tvoja žudnja neka bude za tvojim mužem, ali on neka ti bude gospodar. (Luther 2017, njemački prijevod Biblije)*

Iz tih sam riječi uvijek izvodio i tumačio, možda kao i vi: Bog kažnjava Evu za njezin prijestup time što porodi postaju pretjerano teški i bolni. I: u svojoj privrženosti mužu susreće nekoga tko vlada nad njom. Ako slijedimo doslovni smisao Lutherova prijevoda („neka ti bude gospodar“, njem. *soll dein Herr sein*), onda je ta vlast hijerarhijski poredak koji je Bog htio: muž je glava, žena pomoćnik.

U toj riječi postavlja se, tako reći, skretnica: kako gledamo na ženu i na dalekosežnost njezina čina, njezine pobude i njezinu krivnju? Pritom (kao toliko puta) nemalu ulogu igra prijevod.

U tim su dvama prijevodima ***trud i trudnoća*** dvije imenice koje su međusobno povezane ili se odnose jedna na drugu. Ali ako taj redak pročitamo u prijevodu Einheitsübersetzung ili u Zürcher Bibel (njemački prijevodi Biblije), primijetit ćemo nešto važno:

> *Ženi reče: Mnogo ti truda pripravljam **i** često ćeš zatrudnjeti. U bolovima rađaš djecu. Za svojim mužem imaš žudnju, a on će vladati nad tobom. (Einheitsübersetzung)*
>
> *Ženi reče: Zadajem ti mnogo tegoba **i** činim da tvoje trudnoće budu brojne; u bolovima ćeš rađati djecu. Za svojim ćeš mužem žudjeti, a on će vladati nad tobom. (Zürcher Bibel)*

U posljednjim dvama prijevodima trud i trudnoća nemaju izravno nikakve veze jedno s drugim. Umnožavaju se, dakle, ***dvije stvari***: trud i trudnoća.

Jednoznačno i doslovno stoji, kako mi je potvrdio jedan poznavatelj hebrejskoga: „… uvelike ću uvećati tvoj trud I tvoju trudnoću …“.

Jedna slobodna parafraza to sažima ovako: Udvostručit ću i umnogostručiti tvoje muke i tvoje trudnoće; s mukom i nevoljom rađat ćeš djecu, ali tvoja će žudnja biti za tvojim mužem, a on će vladati nad tobom.

Na tu, po mojem mišljenju važnu, posebnost postao sam pozoran zahvaljujući knjizi Brucea Fleminga[1], koji taj redak prenosi ovako:

> ***Zacijelo ću umnožiti (1) tvoj mukotrpni rad na polju i (2) tvoje začeće.***

Zatim Bog poučava ženu o onome što se dogodilo s njom i s njima sada kad su smrtni i pali.

> ***S naporom ćeš rađati djecu***

> ***Tvoja [ljubeća] žudnja [jest] prema tvojem mužu***
> ***Ali on [buntovno vlada samim sobom i] vladat će nad tobom.***

Zašto je ta razlika u prvom dijelu 16. retka važna? Jer time riječi upućene Evi dobivaju posve drukčiji ton i, što je još važnije, drukčiji sadržaj. ***Najprije je iznimno važno utvrditi da u tom Božjem obraćanju na Evu ne pada nikakvo prokletstvo. Upravo suprotno!*** Najprije joj se proriče da će imati mnogo muke i napora u poljodjelstvu, kojemu pripadaju stočarstvo i drugi ručni poslovi koji održavaju život. Riječ *trud* u tom obliku dolazi samo tri puta i uvijek znači mukotrpan rad na polju. Tako to čuje Adam (Post 3,17): zemlja je prokleta zbog tebe: „S ***trudom*** ćeš se od nje hraniti sve dane svojega života." I tako poslije Lamek kaže o svojem sinu Noi (Post 5,29): „Ovaj će nas utješiti u našem radu i u ***trudu*** naših ruku zbog zemlje koju je Gospodin prokleo."

Adam je jednostavno uzeo plod od Eve, potpuno svjestan zabrane, i jeo. Ali Božje prokletstvo ne pogađa Adama. Prokletstvo pogađa zemlju. ***Još jednom milost u Edenu.*** Posljedice su trud u proizvodnji hrane. Postojanje postaje borba za opstanak, drukčije nego u Edenu. A budući da Eva živi na istoj zemlji i da su kao bračni par zajedno na putu kako bi svladali život, pogađa je isti trud kao i Adama. Razlog nije Eva, nego Adam, jer je zbog njegova čina zemlja prokleta.

Ali sada, u drugom dijelu prve rečenice, dolazi radosna vijest, evanđelje. Umnožavaju se trudnoće!

Unatoč prijestupu Eva smije ispuniti nalog stvaranja: Plodite se i množite i napunite zemlju! Unatoč prijestupu život će ići dalje. Bit će mnogo potomaka. Još važnije: jedan od tih potomaka zgazit će zmiji glavu. Zmija je prva čula te riječi koje joj je Bog uputio:

> *[Post 3,15, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] I stavit ću neprijateljstvo između tebe i žene i između tvojega sjemena i njezina sjemena; on će ti satrti glavu, a ti ćeš njemu satrti petu.*

Te se riječi nazivaju prvim evanđeljem ili protoevanđeljem. ***Ali one su upućene đavlu, a za njega to zacijelo nije radosna vijest.*** No tada zmija mora slušati kako Bog osigurava i jamči da će biti potomaka, da će biti sjemena žene. Za Evu radosna vijest, kao i za Adama i za nas koji u vrtu smijemo slušati s njima.

Tako riječi upućene Evi dobivaju posve drukčije, pozitivno značenje, puno nade.

Rađanje djece bit će za Evu mukotrpno, kao što će za Adama biti obrađivanje zemlje. Život je nakon pada postao drukčiji. Kad je Eva čula te riječi, još nije rodila nijedno dijete. Zmija i Adam čuju riječi prokletstva i kazne, jedno „prije" i jedno negativno „poslije". Eva ne! Bog ne mijenja ženino tijelo kad joj govori u Edenu. Ipak neki prijevodi zvuče kao da Bog ženu nekako mijenja i rađanje pretvara u zlu stvar.

Rađanje djece rizičan je proces kad nisu na raspolaganju medicinske mogućnosti kakve danas postoje u mnogim dijelovima svijeta. Ali Bog stoji uz žene. On je njihov pomoćnik i spasitelj (1 Tim 2,15).

U jednom govoru u slikama Isus je rekao svojim učenicima – a smijemo pretpostaviti da je to isti onaj koji je u vrtu razgovarao s Evom:

> *[Iv 16,21, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] Žena, kad rađa, proživljava teškoću (ili: muku), jer je došao njezin čas; a kad rodi dijete, ne sjeća se više nevolje (ili: bolova) od radosti što se čovjek rodio na svijet.*

Pisac se u r. 16-19 obračunava s tegobama ljudskoga postojanja, osobito sa stvaralačkim vidom života: razmnožavanjem i proizvodnjom hrane. Nekadašnja bezbrižnost sada se miješa s trudom: dobro (po-

tomstvo, hrana) dolazi sa zlim (trudom).

Slom odnosa

Kako je bio zamišljen odnos njih dvoje? „Dvjema značenjem bogatim hebrejskim riječima, ***ezer kenegdo***, Bog opisuje kako su njih dvoje određeni jedno za drugo. Stvoreni su jedno za drugo, samo nekoliko sati jedno nakon drugoga. Čim su zajedno, trebaju biti plodan i zadovoljan par koji zajedno živi u edenskom vrtu. … ***Ezer kenegdo*** je netko tko je ravnopravan, pandan, netko tko surađuje s drugim, jer jedno drugome pomažu dijeleći svoje snage. … Ta riječ stvara sliku dviju osoba koje stoje jedna nasuprot drugoj. Može se prevesti s ‚vis-à-vis', ‚očito nasuprot', ‚odgovarajući' ili ‚jednak'."[2]

Ta se Božja namjera sada više ne ispunjava. Oboje sada pogađa trud, a na kraju smrt. Ni odnos njih dvoje više nije isti. Eva se okreće ocu svoje djece, njemu se povjerava, uz njega želi biti. Ali muški spol, tjelesno jači, bez božanskog mandata preuzima vodeću ulogu. Stavlja se iznad žene, iskorištava je i ugnjetava. Svjetska je povijest to potvrdila milijun puta – dakako, kao i uvijek, uz iznimke kojih je uvijek iznova i posvuda bilo i ima ih.

Kako se Eva ponijela?

Bila je zavedena, nadmudrena od lašca i ubojice ljudi. Kad joj se Bog zatim obratio, upozorila je na onoga koji je imao najveću krivnju: zmiju.

> *[Post 3,13, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] I Gospodin Bog reče ženi: Što si to učinila! A žena reče:* ***Zmija me prevarila, i jela sam.***

Eva se ograđuje od zmije, optužuje je. Veliki prijestup kojim Eva pokreće lavinu došao je zavođenjem. I ona priznaje da je jela. Njezin je stav daleko bolji od Adamova. Stupanj njezina prijestupa ne može se usporediti s njegovim.

„Bog je pitao ženu, kako je opisano u Post 3,13: ‚Što si učinila?' ***Odgovorila je Bogu bez izgovora. Odgovorila je Bogu bez predbacivanja. Govorila je posve drukčije od muškarca.*** Više se nije dala zavarati. Možda joj je sve postalo jasno kad je čula kako Bog ispituje muškarca. U svakom slučaju, sada je vidjela što se dogodilo. U svojoj novoj mudrosti prepoznala je zlo i rekla: ‚Zmija me zavela, i jela sam.' Tim je odgovorom raskrinkala zlu zmiju kao izvor svoje prijevare. I priznala je zlo koje je učinila dok je bila prevarena – ‚i jela sam.' Je li i ona počinila još više zla, kao što je to upravo učinio muškarac? Ne. Je li okrivila muškarca koji je bio s njom? Ne. Je li okrivila Boga? Ne. Ipak, ono što nam Biblija o njoj govori nije način na koji je se često prikazuje. A taj krivi prikaz o njoj postoji već odavno."[3]

U Edenu je svatko uzeo zalogaj. Ali stupnjevi njihove neposlušnosti bili su različiti. Ono što se događalo u srcu svakoga od njih nije bilo isto.

Adam reagira upravo prkosno, štoviše, optužujući:

> *[Post 3,12, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] A čovjek reče:* ***Žena koju si mi dao da bude sa mnom, ona mi je dala sa stabla, i jeo sam.***

Adam najprije prebacuje krivnju na Evu. I na Boga. To je upravo optužba protiv Boga, kao da je sam Stvoritelj kriv. Time on stoji bliže zmiji nego Bogu. Eva stoji bliže Bogu nego Adam. Tako Evi u tim trenucima pripada i važnija uloga: ona će imati sjeme (ne Adam) koje će sve preokrenuti i bit će temelj novoga i boljega Edena. Ondje gdje više neće biti napasnika.

Zavodnik

Zmija nakon svojega napada ne može pobjeći. Bog razgovara sa zmijom i kaže joj: Znaš da si upala u nevolju! Čuo sam što je žena upravo rekla. I njezine su riječi bile istinite. Lagala si joj i prevarila je, a ona je upravo razotkrila tvoja djela. Potvrđujem nju i tebe kao protivnike. Ti ćeš njezinu potomku ubosti petu. Ali njezin će te potomak uništiti. Tvoju glavu.

Sotona je bio napasnik. Zaveo je i ženu i muškarca.[4] Hebrejski tekst u Post 3,1-5 pokazuje da svaki put kad im se obraća („vi“) upotrebljava množinu. Drugim riječima, svoje riječi nije uputio samo ženi. Rekao je vas-dvoje, vi-svi, vi-oboje. A muškarac je bio ondje i slušao što govori.

On napada Boga i izvrće istinu! Osporava da su doista stvoreni na Božju sliku i priliku. Daje protuponudu: jedite taj plod i tada ćete biti kao Bog. Pretvara se kao da joj nudi dobro znanje. Ono što zapravo nudi jest da spoznaju dobro i zlo![5]

Sažetak

Nadam se da je barem donekle postalo jasno kako su se različito tumačile riječi upućene Evi. Dotičnim tumačenjem, odnosno naočalama tumačenja, novozavjetni tekstovi o Evi dobivaju određenu „nijansu“. Riječ je o samo dva mjesta:

> *[2 Kor 11,2-3, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] Jer revnujem za vas Božjom revnošću; jer sam vas zaručio s jednim mužem da vas kao čistu djevicu privedem Kristu. Ali bojim se da se, kao što je zmija svojom lukavošću zavela Evu, tako i vaš um ne pokvari i ne odvrati od jednostavnosti prema Kristu.*
>
> *[1 Tim 2,12-15, prevedeno prema njemačkoj Bibliji Elberfelder] A ženi ne dopuštam da poučava niti da vlada nad mužem, nego da bude mirna, jer Adam je prvi oblikovan, a zatim Eva; i Adam nije bio prevaren, a žena je bila prevarena i pala u prijestup. Ali spasit će se rađanjem djece, ako ostanu u vjeri i ljubavi i svetosti s čednošću.*[6]

Biti zaveden stvarna je opasnost. Eva je primjer za to. Ne zato što bi se žene lakše dale zavesti. To se iz teksta ne može iscijediti. Ona je upečatljiv primjer kako se tako nešto može odvijati. Biti zaveden i biti prevaren nije problem žena, nego problem ljudi. Potražite te riječi u Novom zavjetu, gdje je uvijek riječ o svima, o muškarcima i o ženama.

Odgovornost za pad u grijeh mora preuzeti Adam. Eva je bila žrtva (i dakako ipak odgovorna). Adam je bio počinitelj. Sagriješio je „podignute ruke“. Otvorenih očiju i potpuno svjestan Božje zapovijedi pojeo je plod. On, a ne Eva, postaje glava palog čovječanstva (Rim 5; 1 Kor 15), iako je ona majka svih živih.

„Kad Bog sudi trima kod stabla, Bog u svojim riječima suda muškarca stavlja uz Sotonu.[7] Bog se prema ženi odnosi odvojeno od tih dvaju buntovnika, jer se ona ne buni namjerno. Ona postaje neposlušna tek nakon što je bila zavedena.“[8]

Kako tumačimo Evu, njezin čin i njezine riječi, utječe na to kako gledamo na žene. Tome je bio namijenjen ovaj tekst: da još jednom iznova pogledamo sam početak.

Hans-Jörg Ronsdorf, 25. svibnja 2021. hj-ronsdorf@t-online.de

Bilješke

1. Fleming, Bruce; Fleming, Joy; Hagemeyer, Joanne. The Book of Eden, Genesis 2-3: God Didn't Curse Eve (or Adam) or Limit Woman in Any Way. Kindle izdanje, str. 96.
2. Fleming, The Book of Eden, str. 33.
3. Fleming, The Book of Eden, str. 56.
4. Kad Pavao dvaput kaže da je Eva bila zavedena, to je zato što je ona prva govorila, reagirala i djelovala (2 Kor 11,3; 1 Tim 2,14).
5. Usp. Fleming, The Book of Eden, str. 54.
6. O tom sam retku opširno pisao (u svojoj knjizi *Žene, oprostite nam!* (*Frauen, vergebt uns!*), poglavlje 6.3): to nije univerzalna zabrana poučavanja za žene, nego konkretan problem u Efezu, gdje je Timotej primio tu Pavlovu poslanicu. Pavlovo je upozorenje: netko, bila to žena ili muškarac, tko nije bio poučen i nije naučio, ne treba, odnosno ne može poučavati druge. Ni na okupljanju ni drugdje. Jer u drugoj poslanici jasno kaže: [2 Tim 2,2] „i što si čuo od mene pred mnogim svjedocima, to povjeri vjernim ljudima (grčki: anthropos; ljudi: muškarci i žene) koji će biti sposobni poučavati i druge“, bilo na okupljanju, bilo jednostavno na bilo kojem mjestu, svakoj publici koja želi učiti. Tom riječju Pavao ne proturječi samome sebi kad ovdje potiče žene da poučavaju, nego to pokazuje da je u Efezu problem bila jedna žena, odnosno nekoliko žena, kao što su to mogli biti i muškarci (što u toj situaciji, međutim, nije bio slučaj).
7. To proizlazi i iz sličnosti riječi upućenih zmiji i Adamu.
8. Fleming, The Book of Eden, str. 110.